

Hoofdstuk 12 Inkomen en groei

12.1 Binnenlands inkomen en product

Hoe bereken je de hoogte van het binnenlandse inkomen en product?

Op macroniveau kan het binnenlands product op drie manieren worden berekend. Via de productiewaarden, via de inkomens en via de bestedingen.

Bij de *productiemethode* wordt het binnenlands inkomen/product berekend via toegevoegde waarden. De bruto toegevoegde waarde van een onderneming is de waarde die de onderneming toevoegt aan ingekochte producten en diensten van derden. De *bruto toegevoegde waarde* in de bedrijven = omzet – waarde ingekochte goederen en diensten. De *netto toegevoegde waarde* in de bedrijven = bruto toegevoegde waarde – afschrijvingen. De netto productiewaarde van het bedrijf is even hoog als het totaal van de in het bedrijf verdiende inkomens: *productiewaarde = inkomen*. Als je de netto toegevoegde waarde van alle bedrijven en de overheid in een jaar bij elkaar optelt, bereken je het *netto binnenlands product/inkomen tegen factorkosten*. Dit zijn de beloningen voor de productiefactoren zoals loon, pacht, interest en winst. Omdat door de overheid geproduceerde goederen geen verkoopprijs kennen, wordt de *netto toegevoegde waarde van de overheid* berekend door alle ambtenarensalarissen bij elkaar op te tellen.

Het *bruto binnenlands product/inkomen tegen factorkosten* = netto binnenlands product/inkomen tegen factorkosten + afschrijvingen door bedrijven en overheid. Het *bruto binnenlands product/inkomen tegen marktprijzen* = bruto binnenlands product/inkomen tegen factorkosten + prijsverhogende belastingen – prijsverlagende subsidies.

Bij de *inkomensmethode* wordt het *netto binnenlands inkomen tegen factorkosten* berekend door alle in Nederland in een jaar verdiende primaire inkomens van personen bij elkaar op te tellen. Bij primaire inkomens gaat het niet alleen om arbeidsinkomens zoals lonen of salarissen van werknemers, honoraria van artsen en advocaten, maar ook om vermogensinkomens zoals rente voor spaarders, huur/pacht voor verhuurders/verpachters en winst of dividenduitkeringen.

Bij de *bestedingsmethode* wordt het *bbp tegen marktprijzen* berekend door optelling van de bestedingen: consumptieve bestedingen gezinnen (*C*) + investeringen bedrijven (*I*) + overheidsbestedingen (*O*) + export (*E*) – import (*M*).

Inkomen- en productiecijfers van het CBS en CPB betreffen de *officiële of formele economie*. De *officieuze of informele* of nog anders *de verborgen economie* bestaat uit alle economische handelingen die niet officieel worden geregistreerd. Verborgen inkomens bestaan in het zwarte en het grijze circuit van de economie. Van *zwart inkomen* is sprake als het verdiende inkomen illegaal wordt verkregen en daarom niet wordt geregistreerd. Bij *grijs inkomen* gaat het om inkomen dat wel legaal is verkregen maar toch niet als inkomen wordt geregistreerd. Bij officieel geregistreerde inkomens wordt gesproken van wit inkomen.

12.2 Kringloop en bestedingen

Hoe kunnen bestedingen worden weergegeven in een economische kringloop?

De economie kan worden beschreven met een vereenvoudigd kringloopschema. Uit dit kringloopschema kun je twee vergelijkingen afleiden.

Binnenlands inkomen = Consumptie + Belastingen + Sparen: $Bbi = C + B + S$

Binnenlands product = Consumptie + Investerings + Overheidsbestedingen + Export – Import:

$Bbp = C + I + O + E - M$

Economie Integraal havo

Samenvatting

Omdat $Bbi = Bbp$ kun je hieruit afleiden dat: $(S - I) + (B - O) = (E - M)$. Hierin is:

$(S - I)$ = het *particuliere spaarsaldo*

$(B - O)$ = het *begrotingssaldo* van de overheid

$(S - I) + (B - O)$ = het *nationale spaarsaldo*

$(E - M)$ = het *betalingsbalanssaldo* t.o.v. het buitenland

Het nationale spaarsaldo is gelijk aan het betalingsbalanssaldo.

12.3 Economische groei

Hoe meet je economische groei? En wat zijn de voor- en nadelen van groei?

Van *economische groei of welvaartsgroei in enge zin* is sprake als het reële binnenlandse inkomen (per inwoner) toeneemt. De *welvaart in ruime zin* in een land neemt toe als de schaarste in dat land afneemt. De schaarste neemt af als het spanningsveld tussen onbeperkte behoeften en de beperkte productiemiddelen kleiner wordt. Niet elke reële inkomensstijging (groei in enge zin) leidt tot toename van de welvaart (groei in ruime zin). Ook komt toename van de welvaart (groei in ruime zin) niet altijd tot uitdrukking in de reële inkomensgroei per inwoner (groei in enge zin).

Voordelen van groei in enge zin zijn verbetering van de levensstandaard, toename van de werkgelegenheid, daling van de werkloosheid, afname van het financieringstekort van de overheid. Veelgehoorde *bezwaren* zijn uitputting van natuurlijke hulpbronnen, vervuiling van het milieu, individualisering en vervreemding met verslechterde sociale verhoudingen en het bestaan van welvaartsziekten.

12.4 Groen bbp, Human Development Index, Happiness Index en mvo

Welke andere maatstaven zijn er om welvaartsgroei te meten?

Vanwege de beperkte betekenis van het begrip economische groei in enge zin (reële groei bbp) wordt door economen gezocht naar een ruimere berekening van de welvaartsgroei. Maatschappelijk *duurzame groei* van de welvaart omvat niet alleen economische groei (in enge zin), maar ook sociale vooruitgang (toenemend welzijn, betere sociale verhoudingen en een redelijke inkomensverdeling) en een verbeterde kwaliteit van de leefomgeving (ruimtelijke en milieukwaliteit). *Duurzame ontwikkeling* is economische groei die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.

Vergroening van de economie (groene groei) is een belangrijk onderdeel van duurzame ontwikkeling. Kern van groene groei is de combinatie van economische groei (van het reële bbp) en het verminderen van de druk op natuurlijke hulpbronnen.

Het CBS spreekt van een groener bbp als het reële bbp groeit zonder dat dit ten koste gaat van de omvang van de natuurlijke hulpbronnen of de kwaliteit van het milieu. Of wanneer de huidige omvang van het bbp gelijk blijft en tegelijkertijd het gebruik van natuurlijke hulpbronnen daalt en/of de milieukwaliteit verbetert. Het Nederlandse *klimaatakkoord* heeft als doel: om klimaatverandering tegen te gaan wil Nederland in 2030 bijna de helft minder broeikasgassen (CO₂) uitstoten dan in 1990.

Alleen het vergelijken van inkomens is niet zo'n goede methode om de *welvaartsverschillen* tussen de landen te meten. Bij de *Human Development Index* wordt niet alleen rekening gehouden met de ontwikkeling van het inkomen per inwoner, maar ook met de levensverwachting van de inwoners en de gemiddelde opleidingsduur van de bevolking.

De VN publiceert het *World Happiness Report*. In dit jaarlijkse rapport met de Happiness-index wordt aangegeven hoe gelukkig de gemiddelde inwoner van een land is.

Economie Integraal havo

Samenvatting

Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) gaat uit van duurzaam ondernemen: hierbij wordt de productie van nu gecombineerd met het behoud van productiemogelijkheden in de toekomst. MVO wil zeggen dat bedrijven wel naar winst streven (profit), maar met aandacht voor het milieu (planet) en de mens (people).